מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על־יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ו, 2016
מספר השאלון: 022381

ה י ס ט ו ר י ה

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שמונה נושאים, ועליך לבחור בשניים מהם.
בכל נושא שני פרקים, ועליך לענות על שתי שאלות:
שאלה אחת מהפרק הראשון — 35 נקודות
שאלה אחת מהפרק השני — 15 נקודות
סה"כ לנושא — 50 נקודות

(לכל נושא — 50 נקודות; סה"כ — 100 נקודות)

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

שים לב: תלמיד **שאושר לו מבחן מותאם** יענה על אחת משתי השאלות הראשונות בכל אחד משני הנושאים שלמד. סך הכול שתי שאלות, לכל נושא — 50 נקודות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

בשאלון זה שמונה נושאים (1-8). בחר בשני הנושאים שלמדת,
וענה על ארבע שאלות סך הכול, לפי ההוראות.

נושא 1 — הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה, והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 1-2 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 3-4 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 1-2. (35 נקודות)

1. עליית יהודי לוב

א. במהלך מלחמת העולם השנייה פגשו יהודי לוב חיילים יהודים מארץ־ישראל.

הצג את השתלשלות האירועים שהובילה למפגשים אלה.

הצג אחת מן הדרכים שבהן סייעו החיילים לקהילה היהודית בלוב.

(15 נקודות)

ב. לפניך קטע מעדותו של חייל מארץ־ישראל שהגיע ללוב במהלך מלחמת העולם השנייה. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

> **לכשהופעתי ברחוב היהודים הקיפוני המוני אנשים. היהודים הבחינו על המכונית במגן־דוד, נתרגשו ורצו לנשק ממש את ידי. [...] לאחר הסעודה באו לבית המוני יהודים... ואני יושב במרכז ומספר להם על הארץ ומצית חלום בלִבם... סיפרתי להם על מְשָׁקֶיהָ של הארץ, על חג הביכורים, על יישוב "חומה ומגדל" וכו'.**
>
> (ח' סעדון וי' רפל (עורכים), **במחתרת מארצות האסלאם**, עמ' 55-56)

בקטע מתואר מפגש בין חייל יהודי מארץ־ישראל ובין יהודים מלוב. הסבר על פי הקטע את התרומה של מפגשים אלה לעליית יהודי לוב לארץ.

על פי מה שלמדת, הצג שני גורמים אחרים לעליית יהודי לוב לארץ־ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה. (20 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. העלייה ממצרים

א. לפניך קטע העוסק במצבם של יהודי מצרים בשנת 1954.
קרא אותו, וענה על השאלות שאחריו.

> **חל שיפור בהרגשת הביטחון של היהודים מאז הורד [המלך] פארוק מכיסאו. אנשי המשטר החדש אינם רודים ביהודים ואינם רודפים אותם. ההרגשה הכללית היא כי חבורת הקצינים [החופשיים] העומדים בשלטון הם בעלי רצון טוב, אך לקויים מבחינת כישרון הביצוע... רוב יהודי מצרים מכינים עצמם להגירה בדרך זו או אחרת. אין איש מהם סבור שיוכל להתקיים במדינה זו לאורך ימים, אך תנועת הגירה זו אינה מכוונת לישראל. רבים מבקשים לעצמם דרך לעקור לאוסטרליה, או להסתדר בצרפת, באיטליה ובמדינות אחרות במערב אירופה. בעוכרי העלייה לארץ [היו] השמועות על קשיי ההיאחזות בה והמכתבים המגיעים מכמה יוצאי מצרים שעלו לישראל אשר לא עמדו בתנאים הקשים וסופם שהיגרו לארצות אחרות.**
>
> (מכתב מיעקב צור אל גדעון רפאל. בתוך: ח' סעדון, **בגלוי ובסתר**, עמ' 134)

על פי מה שלמדת, הצג את הגורמים לעליית יהודי מצרים לארץ־ישראל בשנים 1953-1954.
על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר מדוע החליטו רבים מיהודי מצרים שלא לעלות לארץ־ישראל.
(20 נקודות)

ב. הסבר את הגורמים להגירה של יהודי מצרים בעקבות מלחמת סיני (1956). הצג את דרכי הפעולה של שניים מן הגופים שסייעו ליהודים לצאת ממצרים בתקופה זו.
(15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 3-4. (15 נקודות)

3. הסבר שני שיקולים בהחלטת המוסדות הציוניים לתמוך בגישת ה"רזרבואר" (המאגר) בנוגע להעלאת יהודים לארץ־ישראל במהלך מלחמת העולם השנייה.
הבא דוגמה לפעילות ציונית שנבעה מגישה זו.

4. הצג את המדיניות של ממשלת ישראל והמוסדות הציוניים בסוגיה של העלאת יהודי תימן בשנים 1948-1950.
הסבר את הסיבות לשינוי שחל בעמדת השלטון בתימן בשנת 1949 בנוגע לעליית היהודים למדינת ישראל.

/המשך בעמוד 4/

נושא 2 — "מעיל תשבץ": מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 5-6 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 7-8 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 5-6. (35 נקודות)

5. היחסים בין מוסלמים ליהודים בימי הביניים

א. הסבר את החשיבות של הסכם חֻדַיְבִיָּה ושל חוזה מַקְנָא ליחסים בין מוסלמים ליהודים.
הצג עוד מקור השפעה על מעמדם המשפטי של מיעוטים דתיים בעולם האסלאם.
(18 נקודות)

ב. הצג את המטרות של "תנאי עומר".
הסבר כיצד מטרות אלה באות לידי ביטוי בסעיפי המסמך.
(17 נקודות)

6. כיבושי האסלאם וההשלכות של כיבושים אלה

א. הצג את המניעים לכיבושי האסלאם במאה השביעית. מה היו הגורמים שסייעו להצלחת הכיבושים? (17 נקודות)

ב. בעקבות כיבושי האסלאם קרא המרכז היהודי בבבל להכיר בעליונותו על המרכז בארץ־ישראל. הסבר מדוע.
הצג שתי דוגמאות שבהן בא לידי ביטוי המאבק בין המרכזים האלה.
(18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 7-8. (15 נקודות)

7. מדוע היה העיסוק במסחר נפוץ בקרב יהודים בארצות האסלאם בימי הביניים? הסבר שתי סיבות.
הצג מאפיין אחד שייחד את הסחורות שיהודים לא סחרו בהן.

8. הסבר מדוע בארצות האסלאם בימי הביניים כתבו היהודים שירה בשפה העברית,
ובשפה הערבית כתבו פרוזה וחיבורים בתחום המדע.
הצג את הנימוקים של אלה שהעדיפו שגם הפרוזה והחיבורים בתחום המדע ייכתבו בעברית.

/המשך בעמוד 5/

נושא 3 — קהילת יהודי קרקוב

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 11-12 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 9-10. (35 נקודות)

9. גטו קרקוב בתקופת הפתרון הסופי

א. לפניך קטע מזיכרונותיו של שמואל רוטברד, שהיה ילד בגטו קרקוב. קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

> כולם ציפו לאקציה וידעו שהיא בוא תבוא, שאין מנוס ממנה. ככל שנקפו הימים גבר המתח בחצרות ובבתים דחוסי האדם.
> הגרמנים, כדרכם, בסיוע אנשי המשטרה היהודית ומשתפי הפעולה, הפיצו שמועות על כך ששוב גדלה הצפיפות בגטו לממדים בלתי סבירים, ונוצר עודף אנשים שאין בהם כל תועלת. [...] כל אלה שחסרו אישורי עבודה, אך בעיקר הילדים, הזקנים והחולים, היו הראשונים שהגירוש והשילוח ציפו להם. רוב האנשים לא הִשלו את עצמם. הם ידעו היטב שגורלם עומד להיחרץ בקרוב.
> בערבים, בשובו של האב מהעבודה, שוחחו ביניהם לא אחת הוריו של מוליק, האם כדאי להבריח אותו אל מחוץ לגטו, למשפחתו של יז'יק גרוצקי. יז'יק, ידיד פולני של המשפחה עוד מלפני המלחמה, [...] הסכים לקחת את מוליק אליו עד יעבור זעם, אם תבוא השעה ויתעורר הצורך. שבועות אחדים לפני האקציה הגדולה, האחרונה [במרס 1943], הספיק כבר מוליק לשהות שבועות אחדים אצל משפחת גרוצקי, אך לשמחתו, שב מיד אחריה אל המשפחה שבגטו.
>
> (ש' רוטברד, **פרשים ירוקים**, עמ' 29-30)

על פי מה שלמדת, הצג את ההחמרה שחלה במצבם של היהודים בגטו קרקוב לאחר האקציה של אוקטובר 1942.

לפי הקטע, הסבר את הדילמה שהייתה למשפחות בגטו.

(15 נקודות)

ב. בתקופת "הפתרון הסופי" החלו להסתנן להנהגת הגטו ידיעות על השמדת היהודים, והיודנרט החליט לשתף את יושבי הגטו בידיעות שהגיעו אליו.

הצג את הדרכים שבהן הגיע המידע לגטו.

לדעתך, האם המידע בדבר ההשמדה הועיל ליהודי הגטו? בסס את תשובתך על עובדות היסטוריות.

(20 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

10. פעילות המחתרת וחיסול הגטו

א. לפניך קטעים מכתבה שפורסמה בעיתון "הארץ" ב־18 בספטמבר 2015, לאחר טקס חנוכת רחוב בנתניה על שם המחתרת "החלוץ הלוחם". בכתבה מובאת עדותו של יהודה מימון (פולדק וסרמן), חבר המחתרת. קרא את הקטעים, וענה על השאלה שאחריהם.

בסוף החודש שעבר, 73 שנה אחרי שקמה המחתרת, התאספו מוקירי זכרם של דרנגר ואנשי "החלוץ הלוחם". הם באו לנתניה כדי להשתתף בטקס חנוכת הרחוב הראשון בארץ שנקרא על שם הארגון. בכך הם סימנו הצלחה נוספת במאמציהם להנציח את פועלם. "אנו היינו הראשונים שפעלנו באירופה. האם אתם יכולים לתאר לעצמכם את עוז הנפש הנדרש לאדם באותם הימים?" [...] אמר יהודה מימון, בן 91, אחד מחברי הארגון המעטים ששרדו בשואה ועודם חיים.

"באותם הימים של ציד והרג יהודים הייתה זו גבורה עילאית," הוסיף. "ראוי שכל נער יהודי יֵדע על קיומם של אנשים אלה. את כבוד האדם אי־אפשר לשבור. זו צריכה להיות המורשת."

[...]

ב־ 22 בדצמבר [1942], יומיים לפני חג המולד, יצאה לדרך הפעולה הגדולה ביותר של הארגון. באותם הימים הייתה קרקוב, בירת ה"גנרלגוברנמן", [...] מלאה באנשי צבא גרמנים שבילו בה את חופשת החג. אנשי "החלוץ הלוחם" תקפו את בית הקפה "ציגנרייה" במרכז העיר, שהיה חביב על הגרמנים, ברימוני יד ובבקבוקי מולוטוב תוצרת בית. הגרמנים דיווחו על עשרים הרוגים.

[...]

מימון, שנקרא אז פולדק וסרמן, השתתף אף הוא בפעולה. "אנשינו יצאו באותו ערב עם חיוך, זה היה היום המאושר בכל תקופת המלחמה," אמר. "ידענו שאנחנו צודקים במעשינו וכי רק בפעולה מזוינת, שתעלה בחיינו, נוכל להראות לעולם המזלזל בחיי היהודים כי אנחנו לא שכחנו מה זה כבוד. כבוד יהודי."

(עופר אדרת, "להילחם בשביל שלוש שורות בהיסטוריה", **הארץ**, 18/9/15)

על פי הקטעים ועל פי מה שלמדת, הצג את הייחודיות של פעילות המחתרת של גטו קרקוב. אפשר לטעון, שפעילות המחתרת של גטו קרקוב לא התפרסמה בגלל אופייה המיוחד.

הסבר. (20 נקודות)

ב. הצג שני הבדלים ושתי נקודות דמיון בין האקציות הראשונות (ביוני ובאוקטובר 1942) ובין האקציה של מרס 1943 בגטו קרקוב. (15 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 11-12. (15 נקודות)

11. הצג את הנסיבות שהובילו להקמה של "גוש המיעוטים". הסבר את השפעת "גוש המיעוטים" על הפוליטיקה בפולין בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.

12. מדוע הוקם הגטו בקרקוב מאוחר יותר מגטאות אחרים? הצג את הסיבות להתנגדות של האוכלוסייה הפולנית להקמת הגטו ברובע פודגוז'ה.

/המשך בעמוד 8/

נושא 4 — מלחמת העצמאות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 15-16 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 13-14. (35 נקודות)

13. היישוב ערב הקמת המדינה

א. הסבר כיצד שיפר הביצוע של תכנית ד' את מצבו של היישוב היהודי בשלושה תחומים: המדיני, הצבאי והכלכלי. (15 נקודות)

ב. לפניך קטעים מדברי דוד בן גוריון בישיבת מִנהלת העם ב־12 במאי 1948. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

הזמן בוער. הוא בוער משני טעמים: (א) מפני סכנת הפלישה שיכולה להיות בכל רגע. יכול להיות שבמידה ידועה היא כבר החלה [...] (ב) מפני התאריך של 14 במאי. בווין הקדים את התאריך, וביום שישי בבוקר מוכרח לבוא משהו.

[...]

כאשר מדברים על שביתת נשק [...] הם יקבלו בינתיים נשק מאנגליה [...] והם יקנו נשק ממקורות אחרים. אם אפילו יהיה אֶמְבַּרְגוֹ [חרם על ייצוא נשק] מאמריקה, הם יקנו נשק במקומות אחרים.

[...] הם יסדרו את כוחותיהם, כי איש לא יתערב במדינות עצמאיות, ואנחנו נהיה כבולים.

(מעובד על פי: ק' אביאלי־טביביאן, **עידן האימה והתקווה**, עמ' 316)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר את החששות שביטא בן גוריון בישיבת מִנהלת העם.
כיצד הקמת המדינה הייתה יכולה להפיג את החששות האלה?
(20 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

14. בעיית הפליטים הפלסטינים והסיבות להיווצרותה

א. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו:

> **המפנה במהלכים הצבאיים ובאופי הלחימה, שהחל עם מבצע "נחשון", לא איחר להשפיע על התנהגותה של האוכלוסייה האזרחית הערבית. בלחץ הקרבות ובהיעדר הנהגה התפוררה החברה הפלסטינית כבר מתחילת המלחמה. בחודשים אפריל ומאי 1948 הייתה ההתפוררות להתמוטטות. התעצמות הקרבות החישה את תהליך הקריסה והביאה לבריחה המונית מאזורי החיכוך עם היהודים אל מרכזי האוכלוסייה הערבית בפנים הארץ או אל הארצות השכנות.**
>
> (י' גלבר, **קוממיות ונכבה**, עמ' 152)

על פי הקטע, הסבר את הסיבות לעזיבת הערבים. הצג עוד סיבה לעזיבתם, שאינה על פי הקטע. (15 נקודות)

ב. הצג את החלטה 194 של האו"ם בסוגיית הפליטים הפלסטינים.
הסבר מדוע דחו מדינות ערב החלטה זו, ומדוע דחתה אותה מדינת ישראל.
(20 נקודות)

פרק שני

ענה על <u>אחת</u> מהשאלות 15-16. (15 נקודות)

15. המציאות הצבאית בגזרת ירושלים קבעה את גורלה המדיני של העיר במלחמת העצמאות ואחריה.
הסבר קביעה זו. בסס את תשובתך על עובדות היסטוריות.

16. בהיסטוריוגרפיה הציונית ניתנו למלחמת העצמאות כינויים אחדים, ובהם מלחמת השחרור ומלחמת הקוממיות.
הצג טיעון אחד <u>בעד</u> השימוש ב<u>כל אחד</u> מן הכינויים (סך הכול — <u>שני</u> טיעונים).
הסבר מדוע <u>כל אחד</u> מן הכינויים אינו מדויק מבחינה היסטורית.

/המשך בעמוד 10/

נושא 5 — אל מול עולם חדש: לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 17-18 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 19-20 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 17-18. (35 נקודות)

17. התמורות ביחס של החברה האירופית ליהודים

א. הצג את המעמד המדיני של היהודים בארצות הנצרות בתקופה שקדמה לאמנציפציה.
הסבר כיצד הביאו שניים מן הרעיונות של ההשכלה באירופה לשינוי מעמד זה.
(20 נקודות)

ב. לפניך מטבע שהוטבע בשנת 1782, לרגל פרסום "כתב הסובלנות" מטעם הקיסר יוזף השני.
עיין בו, וענה על השאלות שאחריו.

בתמונה מימין: דמויות של יהודי, קתולי ופרוטסטנטי ניצבים מתחת לנשר, סמל הקיסרות האוסטרו־הונגרית.
בתמונה משמאל: דיוקנו של הקיסר יוזף השני והכתובת "הסובלנות שולטת".

התמונה באדיבות מוזאון ישראל

הצג שניים מן הרכיבים העיקריים ב"כתב הסובלנות" שפרסם הקיסר יוזף השני.
הסבר כיצד הרעיונות המובעים ב"כתב הסובלנות" באים לידי ביטוי במטבע.
(15 נקודות)

/המשך בעמוד 11/

18. מאמנציפציה של היהודים ללאומיות יהודית

א. הצג את הגורמים להתעוררות הלאומיות היהודית בשלהי המאה התשע־עשרה.

הסבר מה עיכב את התעוררותה בהשוואה להתעוררות הלאומיות של עמים אחרים באירופה.

(15 נקודות)

ב. לפניך קטע מדבריו של ה' נאוד, ממתנגדי האמנציפציה. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אם המדינה הגרמנית היא ההתגלמות של העם הגרמני, הרי היהודים הגרים בגרמניה שייכים כל כך מעט למדינה הגרמנית כמו תולעת המעיים לאישיותו של החולה. הם רק יהודים דוברי גרמנית ולא גרמנים יהודים. [...]

הדם היהודי וההכרה היהודית נעשו לבלתי נפרדים ועלינו לראות ביהדות לא דת בלבד, אלא גם יחידה גזעית. יכולתו של העם הגרמני לגרום להתבוללות היהודים היא מפוקפקת.

(ה' נאוד, "היהודים והמדינה הגרמנית, 1861", מצוטט בתוך: ע', אטקס (עורך), **אל מול עולם חדש**, עמ' 237)

על פי הקטע, הסבר את הגורם לאנטישמיות.

על פי מה שלמדת, הצג את ההסבר שהציע פינסקר לצמיחת האנטישמיות, ואת הפתרון שהוא הציע לבעיית האנטישמיות.

(20 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 19-20. (15 נקודות)

19. הסבר מדוע חשב משה מנדלסון שהיהודים צריכים לשמור על הדת היהודית. מדוע בכל זאת גרמה תנועת ההשכלה בגרמניה להיטמעות היהודים בחברה הסובבת?

20. תהליכי החילון ורעיונות ההשכלה השפיעו אחרת על היהודים בארצות האסלאם ועל יהודי אשכנז. הסבר מדוע.

הצג שתי דוגמאות לפסיקות של רבנים מארצות האסלאם הממחישות את גישתם למודרנה.

/המשך בעמוד 12/

נושא 6 — תולדות ארצות־הברית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 21-22 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 23-24 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 21-22. (35 נקודות)

21. הקפיטליזם האמריקני בסוף המאה התשע־עשרה ובראשית המאה העשרים

א. לפניך קטע מביקורת על הספר "כמעיין המתגבר" של איין ראנד. הספר נכתב על החברה האמריקנית בשנות העשרים של המאה העשרים. קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

לדידה של ראנד, העולם הוא מקום פשוט [...] משפחת האדם נחלקת אצלה לשני סוגים בלבד: בצד אחד ישנם יחידי סגולה חופשיים מכל אזיק ובצד האחר כל השאר: מי שמבטלים את עצמיותם ועצמאותם תמורת נזיד עדשים של נורמות חברתיות, מוסר, ערכים, פרנסה [...] משנתה הפוליטית של ראנד דגלה בקפיטליזם במתכונתו הקיצונית; צורת המשטר המוסרית ביותר, המכבדת את חירותו של אדם לשלוט בגורלו וברכושו על פי מאווייו האגואיסטיים בעליל. בניגוד לגישתה של מדינת הרווחה, שלפיה אסור לנו להעניש את הלא מוצלחים. הם פשוט חסרי מזל ומוכי גורל, ולמעשה ראויים לפיצוי, ראנד גורסת כי רחמיה של החברה על הנחשלים הם אנטי־מוסריים ונוגדים את הצדק הטבעי. רחמים פירושם הכרה בזכותו של אדם אחר למוצריך, קניינך או זמנך, על יסוד צרכיו ומסכנותו. רחמים פירושם שמן הראוי לקחת ממי שהצליח, לאחר מאמצים ומאבק, ולמסור את מוצריו לחדלי אישים, שלא מצליחים לדאוג לעצמם. מבחינה זו רחמים הם שוד לכל דבר, כשאת כלי הנשק מחליפים רגשי האשם.

(א' ריקין, " 'כמעיין המתגבר': בזכות הקפיטליזם הטהור", **הארץ**, 15/8/12

הצג את ערכי הקפיטליזם בחברה האמריקנית שבאים לידי ביטוי בקטע.
על פי מה שלמדת, הסבר את הביקורת שהובעה על ערכי הקפיטליזם בראשית המאה העשרים.

(20 נקודות)

ב. הצג את האידאולוגיה של התנועה הפרוגרסיבית. הבא שלוש דוגמאות לחוקים או לתיקונים בחוקה שבהם באה לידי ביטוי האידאולוגיה של התנועה הפרוגרסיבית.

(15 נקודות)

/המשך בעמוד 13/

22. הניסיונות של ארצות־הברית לבלום את התפשטות הקומוניזם ביבשת אמריקה

א. במפה שלפניך מוצג טווח הטילים שהוצבו בקובה. עיין בה, וענה על השאלה שאחריה.

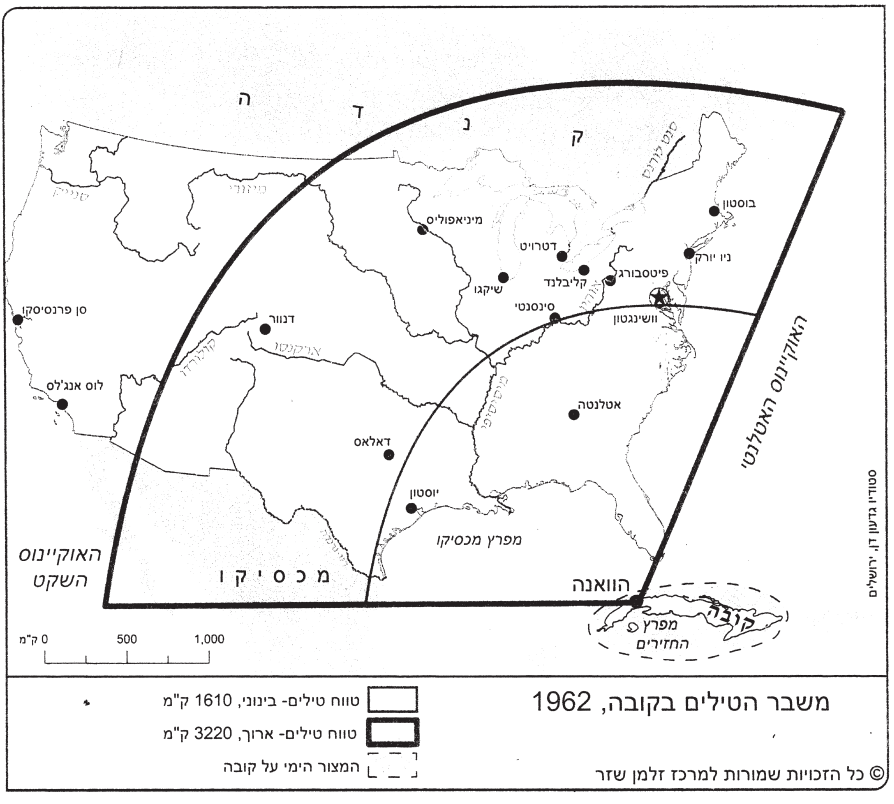

(י' פלורסהיים: **תולדות ארצות הברית**, עמ' 196)

הצבת טילים בקובה ב־1962 העמידה את הממשל האמריקני בדילמה. על פי המפה, הצג את הסכנה שנשקפה לארצות־הברית, על פי מה שלמדת. הסבר את הדילמה של הממשל האמריקני. (20 נקודות)

ב. מה היו המטרות של ברית־המועצות בהצבת הטילים בקובה? הסבר את ההשפעה של תוצאות המשבר שפרץ בין ארצות־הברית ובין ברית־המועצות על "המלחמה הקרה". (15 נקודות)

/המשך בעמוד 14/

<u>פרק שני</u>

ענה על <u>אחת</u> מהשאלות 23-24. (15 נקודות)

23. הצג <u>שני</u> מניעים להגירה למושבות באמריקה הצפונית במאות השבע־עשרה והשמונה־עשרה. הסבר את התהליך שבאמצעותו התגבשו המהגרים לחברה חדשה.

24. האבות המייסדים של ארצות־הברית שאפו לכונן ממשל חזק ויציב, אך לא עריץ ומושחת. הבע דעתך, האם מבנה השלטון הפדרלי בארצות־הברית מְמַמֵּש את שאיפתם של האבות המייסדים? הדגם.

/המשך בעמוד 15/

נושא 7 — יפן המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 25-26 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 27-28 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 25-26. (35 נקודות)

25. ההתמודדות של יפן עם חדירת התרבות המערבית

א. הסבר מדוע לא התפתחה ביפן תנועת התנגדות לתרבות המערב.
הצג שלושה שינויים בתרבות הגוף ביפן בעקבות ההתמערבות.
(20 נקודות)

ב. הסבר מדוע טיפח המשטר ביפן את דת השינטו. הצג שלושה צעדים שננקטו כדי לטפח אותה. (15 נקודות)

26. מלחמת רוסיה־יפן

א. "כתוצאה מאינטרסים משותפים אלה חתמו בינואר 1902 בריטניה ויפן על ברית. ברית זו הפתיעה את העולם." (ב' שילוני, **יפן המודרנית**, עמ' 132)

הצג את האינטרס של יפן ואת האינטרס של בריטניה בכריתת הברית ביניהן. מדוע הפתיעה הברית הזאת את מדינות העולם?
(15 נקודות)

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא)

/המשך בעמוד 16/

ב. לפניך קטע המתאר את טקס הניצחון שערך קיסר יפן בתום מלחמת רוסיה-יפן.

קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

ב־30 באפריל 1906, כשמונה חודשים לאחר החתימה על הסכם השלום בפורטסמות', נערך בטוקיו מפגן ניצחון אדיר ממדים. היה זה שיאה של שורת מצעדים ותהלוכות ניצחון קיסריות שהתקיימו בבירה היפנית מאז סיום המלחמה, ובמרכזו עמדה תצוגת נשק שארגן מיניסטריון הצבא במגרש הרחב שבחזית ארמון הקיסר. שורות שורות ניצבו אלפי כלי נשק רוסיים שנלקחו שלל בשדות הקרב של מנצ'וריה [...] באותו בוקר אביבי סקר הקיסר מייג'י, לבוש מדי חאקי חדשים, את שלל המלחמה. [...] ברחבה החיצונית המתינו לו למעלה מ־30 אלף חיילים, שייצגו את 17 האוגדות היפניות שנטלו חלק במערכה, וכן קהל מוזמנים שמנה כ־40 אלף איש. עם סיום הסקירה הקיסרית החל מצעד צבאי שעבר ברחבי העיר לעיני מאות אלפי צופים ונמשך עד שעות הערב.
מאחורי כרכרתו הפתוחה של הקיסר דהרו על גבי סוסים מטופחים כמה מבני משפחתו הקרובים, ועמם הנסיך הקוריאני אויווה והנסיפח הצבאי הבריטי, הקולונל יום. בחירת הרוכבים לא הייתה מקרית.

(ר' קובנר, **המערכה הנשכחת, מלחמת רוסיה-יפן ומורשתה**, עמ' 307)

על פי מה שלמדת, מה רצה הקיסר להפגין כלפי פְּנִים בעריכת הטקס, ומה הוא רצה להפגין כלפי חוץ?

הסבר כיצד רכיבי הטקס המתוארים בקטע קידמו את המטרות האלה.

(20 נקודות)

פרק שני

ענה על <u>אחת</u> מהשאלות 27-28. (15 נקודות)

27. הסבר מה ייחד את תהליך התיעוש ביפן ב<u>מאה התשע־עשרה</u> בהשוואה לתהליך זה במדינות המערב.

הצג <u>שלושה</u> צעדים המשקפים את ייחודו של תהליך זה.

28. הסבר את השינויים שחלו בתעשייה ובטכנולוגיה ביפן <u>משנת 1945 ואילך</u>. הדגם שינויים אלה <u>משני</u> ענפים במשק.

/המשך בעמוד 17/

נושא 8 — סין המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 31-32 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 29-30. (35 נקודות)

29. בעיות הפנים והחוץ של קיסרות סין

א. לפניך קריקטורה שפורסמה בצרפת במהלך מרד הבוקסרים בסין. עיין בה, וענה על השאלות שאחריה.

בתמונה, מימין לשמאל: סמוראי (יפן), דמות המייצגת את צרפת, הצאר ניקולאי השני (רוסיה), הקיסר וילהלם השני (גרמניה), המלכה ויקטוריה (בריטניה). הדמות שמרימה את ידיה מייצגת את סין.

(מן האתר: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/32/China_imperialism_cartoon.jpg)

הצג שתי מטרות של המעצמות במעורבותן בסין.
הסבר את העמדה של יוצר הקריטקטורה בנוגע למעורבות המעצמות בסין.
(20 נקודות)

ב. הסבר את תפיסת העולם של הבוקסרים. הבא שתי דוגמאות לפעולות המייצגות את תפיסת העולם שלהם. (15 נקודות)

/המשך בעמוד 18/

30. סין בשנות השלושים

א. הצג את הקשיים של המשתתפים ב"מסע הארוך". הסבר את תרומתו של המסע למאבק של המפלגה הקומוניסטית בגואומינדנג.
(20 נקודות)

ב. הסבר את תרומתו של המסע הארוך לביסוס מנהיגותו של מאו. (15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 31-32. (15 נקודות)

31. הצג את רפורמת "הקפיצה הגדולה קדימה". הסבר את ההשפעה של תוצאות הרפורמה על סין.

32. הצג שתיים מן הקבוצות שהתחרו על השלטון בסין לאחר מותו של מאו. הסבר את הסיבות לניצחונה של הקבוצה שתפסה את השלטון.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך